

Wojewódzki
Urząd Ochrony Zabytków
w Katowicach
Delegatura w Bielsku-Białej
43-300 Bielsko-Biała, ul. Powstańców Śląskich 6
tel./fax 812-37-74

B-NR.5183.236.2019.MG
RPW/6985/2019

URZĄD GMINY PORĄBKA	
BIURO OBSŁUGI INTERESANTA	
wpl. dnia	29. 04. 2019
L.dz	5400
podpis	
ilość załączników	

Bielsko-Biała, 25. 04. 2019

Gmina Porąbka
ul. Krakowska 3
43-353 Porąbka

dotyczy: remontu elewacji d. domu dyrektora fabryki papieru, ob. Publicznego Przedszkola nr 1 w Czańcu przy ul. Królewskiej 16, dz nr 2024/1

Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Katowicach, Delegatura w Bielsku-Białej odpowiadając na wniosek z dnia 18.04.2019r. (złożony w dniu 19.04.2019r.) w w/w sprawie, po zapoznaniu się z załączonym „Programem prac remontowo-konserwatorskich elewacji domu dyrektora fabryki (ob. Przedszkola Gminnego) w Czańcu ul. Królewska 16” oprac. przez Pracownię Projektowo – Konserwatorską „ARKADA” z kwietnia 2019r. – **opiniuje pozytywnie i bez uwag** remont elewacji d. domu dyrektora fabryki papieru, ob. Publicznego Przedszkola nr 1 w Czańcu przy ul. Królewskiej 16, dz nr 2024/1 według rozwiązań programowych, technologicznych i estetycznych określonych w w/w dokumentacji.

Elewacje budynku przedszkola znajdują się w złym stanie technicznym i wymagają podjęcia pilnego remontu. Budynek Przedszkola jest sukcesywnie remontowany, a remont elewacji będzie stanowił ostatni element tych robót. Remont przewidziany w sposób i na zasadach określonych w przedłożonej dokumentacji z konserwatorskiego punktu widzenia jest dopuszczalny i uzasadniony, gdyż przywróci obiektowi sprawność techniczną i oczekiwaną estetykę, z zachowaniem (a pod wieloma względami przywróceniem) walorów zabytkowych i architektonicznych.

Przedmiotowy obiekt stanowi kluczowy element zespołu mieszkalno-fabrycznego dawnej fabryki tektury w Czańcu. Założenie (obecnie wtórnie podzielone na odrębną fabrykę i przedszkole z parkiem) ze względu na posiadane walory zabytkowe figuruje w wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków i objęte jest ochroną na mocy planu zagospodarowania przestrzennego Gminy Porąbka.

Całość wchodzi w skład wybudowanego w 1908r. zakładu papierniczego w Czańcu. W miejscu fabryki tektury znajdował się wcześniej młyn wykupiony w końcu XIXw. przez rodzinę Weissów, potem był do 1930r. własnością Spółki Akcyjnej Galicyjskiej Fabryki Tektury, a od 1977 Żywieckich Zakładów Papierniczych w Żywcu.

Z up.
ŚLĄSKIEGO WOJEWÓDZKIEGO
KONSERWATORA ZABYTKÓW
Starszy Inspektor

mgr Mariusz Godek

Do wiadomości:

1. Starostwo Powiatowe w Bielsku-Białej
2. a/a

Pracownia Projektowo-Konserwatorska „ARKADA”

PROGRAM PRAC REMONTOWO-KONSERWATORSKICH ELEWACJI

**Domu mieszkalnego dyrektora fabryki (ob. Przedszkola Gminnego) w zespole fabryki
papieru w Czańcu ul. Królewska 16**

KWIECIEŃ 2019

Spis treści:

I Charakterystyka obiektu

II Stan zachowania

III Program prac konserwatorskich

IV Fotografie

V Archiwalia

VI Literatura i dokumentacja

VII Oznaczenie projektowanej kolorystyki na elewacji

I Charakterystyka obiektu

Dom dyrektora fabryki papieru – niekiedy zwany dworem - został zbudowany w 1888r. Stanowi element dawnego założenia fabryczno-rezydencyjnego fabryki papieru w Czańcu. Przed 1860r. ówczesni właściciele dóbr - Habsburgowie założyli „młyn amerykański”. W 1884r. młyn wydzierżawiła od Habsburgów firma Gebruder Fialkowski Maschinen Papier Fabrik Bielitz przebudowując go na fabrykę tektury. W 1888r. firma zakupiła nieruchomość na własność. Wówczas został wybudowany budynek mieszkalny dla dyrektora z założeniem ogrodowym w sąsiedztwie fabryki. Pocz. XXw. fabrykę zakupiła rodzina Weissów. W latach 20-tych i 30-tych firma przekształciła się w spółkę pod nazwą Galicyjska Fabryka Papieru SA produkująca masę drewnianą oraz białą tekturę. Po 1945r. zakład i zespół mieszkalny przeszedł na własność Skarbu Państwa. Dom (dwór) wraz z ogrodem wyodrębniono z przeznaczeniem na przedszkole, które funkcjonuje do dziś (przedszkole gminne). Fabryka papieru zakończyła działalność w latach 90-tych XXw, zabudowania pofabryczne stanowią własność prywatną, użytkowane tylko doraźnie popadają w ruinę.

II Stan zachowania

Budynek w stałym użytkowaniu jako Przedszkole Gminne, wewnątrz na bieżąco modernizowany z zapewnieniem wymaganych współczesnych standardów użytkowych. W zakresie bryły sukcesywnie prowadzone są prace remontowe obiektu, zapewniające prawidłowe zabezpieczenie obiektu oraz sprawność techniczną i użytkową: wymieniono w całości stolarkę okienną, pokrycie dachowe z naprawą więźby dachowej, wykonano izolację przeciwwilgociową oraz drenaż, wymieniono stolarkę drzwiową wejścia głównego na drewnianą (nie nawiązuje ona jednakże do formy pierwotnej, zabytkowej stolarki). Elewacje oraz tylny portyk kolumnowy znajdują się w złym stanie technicznym, wymagającym pilnego remontu. Oględziny obiektu wykazały, że w strefie tylnego portyku zachowały się ciekawe, zabytkowe dekoracje malarskie - płycinowe z bordiurą z ornamentem w formie meandrów. Ponadto stwierdzono zachowanie cennej posadzki ceramicznej w portyku, schodów z bloków kamiennych do portyku, kamiennych opraw okienek piwnicznych. Na elewacjach funkcjonują nieczynne bądź niechlujnie (niestarannie) zainstalowane przyłącza i instalacje wymagające usunięcia lub uporządkowania. Strop portyku znajduje się w stanie awaryjnym, w związku z czym zabezpieczony jest płytami.

III Program prac budowlano-konserwatorskich remontu elewacji

- z elewacji w tylnym portyku, wyposażonych w dekoracje malarskie należy umiejętnie usunąć wtórne warstwy malarskie, z zachowaniem oryginalnych dekoracji (dekoracje zlokalizowane są na słupach, na lizenach, na belkach z boku i od spodu). Dekoracje przeznaczone są do zachowania z odświeżeniem kolorystyki, oraz z przeprowadzeniem rekonstrukcji elementów brakujących bądź zniekształconych. Odświeżenie i rekonstrukcję dekoracji należy wykonać przy użyciu kolorów i materiałów określonych w podpunkcie poniżej „Technologia prac”,

- płytki ceramiczne posadzki portyku należy w całości zachować i eksponować, umiejętnie oczyścić miejscowe, wtórne nawarstwienia zapraw i farb,

- kamienne oprawy okienek piwnicznych należy oczyścić z wtórnych tynków, niewielkie ubytki kamienia uzupełnić stosownymi masami sztukatorskimi (dobranymi kolorystycznie), duże ubytki uzupełnić flekami (wstawkami kamiennymi) o odpowiednio dobranym gatunku i

koloryście przy zastosowaniu kolorystyki i materiałów określonych w podpunkcie poniżej „Technologia prac”,

- schody kamienne do portyku zachować, murki oporowe schodów rozebrać, przemurować w dotychczasowej formie, z powtórным założeniem dotychczasowych płyt na koronę murków,
- stolarkę drzwiową w portyku zachować z poddaniem renowacji (według technologii określonej w podpunkcie poniżej „Technologia prac”), lub wymienić na analogiczną w formie i materiale (drewniana, 2-skrzydłowa symetryczna, płycinowa, z ościeżnicami płycinowymi),
- z elewacji usunąć wszystkie nieczynne przewody, przyłącza i instalacje, bądź uporządkować przeznaczone do zachowania, a zakłócające wizerunek obiektu,
- wszystkie elewacje remontować według technologii określonej w podpunkcie poniżej „Technologia prac”, przy czym: usunąć wtórne tynki cementowe, usunąć inne warstwy wtórne, jak łąty i naprawy z mocnych tynków cementowych i innych niezgodnych technologicznie mas, usunąć warstwy farb, do poziomu właściwych tynków i powierzchni,
- z wszystkich elewacji usunąć wszystkie te tynki wapienno-piaskowe, które wykazują całkowitą lub znaczącą niesprawność (spękane, odspojone, skorodowane, zawilgocone, spudrowane, lub na których występują wykwity solne). Uzupełnienia wykonać przy użyciu tynków mineralnych zatartych na gładko,

Technologia prac

1. Remont obiektu należy realizować w myśl następujących zasad:

- wszystkie prace powinny być wykonywane przez osoby (firmę) posiadające doświadczenie i praktykę w pracach konserwatorskich i sztukatorskich,
- nie dopuszcza się stosowania gotowych detali sztukatorskich wykonanych z gipsu i powlekanego styropianu, styroduru i innych materiałów syntetycznych – w ramach rekonstrukcji wystroju elewacji. Detal powinien być wykonany tradycyjnie, w narzucie, z zaprawy - zgodnie z oryginalną technologią, z użyciem uprzednio przygotowanych wzorników,

2. Usunięcie starej blacharki – okucia gzymsów i parapetów okiennych. Wymiana wszystkich okuć blacharskich z wprowadzeniem blachy np. miedzianej, aluminiowej lub tytan-cynk.

3. W następnym etapie prac odkucie tynków. Przewiduje się:

- z wszystkich elewacji usunąć wtórne tynki cementowe, usunąć inne warstwy wtórne, jak plomby, łąty i naprawy z mocnych tynków cementowych i innych niezgodnych technologicznie mas, usunąć warstwy farb, do poziomu właściwych tynków i powierzchni,
- usunąć z powierzchni prostych wszystkie te tynki wapienno-piaskowe i cementowo-wapienne, które wykazują całkowitą lub znaczącą niesprawność (spękane, odspojone,

skorodowane, zawilgocone, spudrowane, lub na których występują wykwity solne itp.). Uzupełnienia wykonać przy użyciu tynków mineralnych zatartych na gładko, następnie:

- Oczyszczenie powierzchni murów i zachowanych tynków - mechanicznie, metalowymi szczotkami lub strumieniem sprężonego powietrza. Należy usunąć luźne i osypujące się cząstki, usunąć osłabione spoiny pomiędzy cegłami,

- Wzmocnienie osłabionych cegieł i osłabionych tynków przeznaczonych do zachowania: rozpuszczalnikowy, głęboko penetrujący preparat **STO Prim Grundex** (lub inny o podobnych właściwościach),

- Uzupełnienie usuniętych tynków: obrzutka Spezial Vorspritzmortel prod. Remmers, tynk podkładowy Grundputz prod. Remmers, szpachlówka powierzchniowa (gładź) Feinputz prod. Remmers (lub inne o podobnych właściwościach),

- Na cokole wszystkich elewacji zastosować tynki renowacyjne technologii Remmers (lub inny o podobnych właściwościach). W tym celu z danej powierzchni należy całkowicie usunąć dotychczasowe tynki. (ma to na celu lepsze odprowadzanie wilgoci i odkładanie się soli).

4. Detal sztukatorski elewacji wykonany w narzucie jak gzymsy, opaski okienne zachować (nie skuwać!), oczyścić z wtórnych nawarstwień, uzupełnić ubytki, w razie konieczności wzmocnić elementy osłabione (konsolidacja zdeintegrowanej masy) przez impregnację preparatem na bazie pochodnych związków krzemoorganicznych o właściwościach hydrofilnych, np. KSE 300 prod. Remmers (lub inny środek o analogicznych właściwościach). Elementy sztukatorskie całkowicie zdegradowane i rozsypujące się należy usunąć, pod warunkiem zapewnienia ich wiernej rekonstrukcji (zinwentaryzowanie elementu przed skuciem, zrobienie wzornika. Jeżeli analogiczny detal funkcjonuje w innym miejscu na elewacji, wystarczy z niego odwzorować formę). Usunięty lub brakujący detal należy zrekonstruować. Rekonstrukcja detalu sztukatorskiego wykonanego w narzucie, ciągniętego z wzornika – gzymsy podokapowy, opaski okienne:

- przygotować wzorniki z blachy,
- wykonanie obrzutki z zaprawy sztukatorskiej cementowo-wapiennej bezpośrednio na murze – Grobzugmortel prod. Remmers (lub inny o podobnych właściwościach),
- wykonanie wierzchniej warstwy elementów pod wzornik (gładzi) z zaprawy sztukatorskiej drobnoziarnistej Feinzugmortel prod. Remmers (lub inny o podobnych właściwościach),

5. Malowanie elewacji farbą silikonowo-wapienną o efekcie półkryjącym Historic Lasur prod. Remmers, według następującej kolorystyki z wzornika kolorów Remmers (Nach historischen Vorbildern): tynki proste, płaskie powierzchnie 03-5 Ocker (kolor piaskowy);

gzymsy, opaski okienne, płyciny 06-4 Englischrot (kolor ceglasto-łososiowy - **bezwzględnie jako półprzezroczysty lazur!**). Kolorystyka ta jest zbieżna z zachowaną dekoracją malarską w strefie portyku, którą należy poddać renowacji z zastosowaniem tych samych materiałów i kolorów. Cokół należy pomalować w szarej kolorystyce, zbliżonej do kamienia piaskowego nr 26-3 Umbra.

Uwaga! Przed pomalowaniem elewacji należy wykonać próbkę kolorystyczną, która wymaga zatwierdzenia przez konserwatora zabytków.

6. Elementy wykonane z kamienia – oprawy z kamienia piaskowego okienek piwnicznych, schody portyku:

- Oczyszczyć powierzchnię kamienia z wtórnych nawarstwień (tynki cementowe, zaprawy, farby mineralne), wtórnych uzupełnień ubytków i zanieczyszczeń – mechanicznie, hydrodynamicznie, (CP) z zastosowaniem delikatnego ścierniwa,
- Odsolenie poszczególnych elementów kamiennych metodą swobodnej migracji soli do rozszerzonego środowiska z kilkukrotnych okładów z wody destylowanej i celulozy lub bentonitu z piaskiem,
- Dezynfekcja powierzchni kamienia preparatem Impragnierung BFA prod. Remmers (lub inny o podobnych właściwościach),
- Wzmocnienie elementów osłabionych (konsolidacja zdeintegrowanego kamienia) przez impregnację preparatem na bazie pochodnych związków krzemoorganicznych o właściwościach hydrofilnych, np. KSE 300 prod. Remmers (lub inny środek o analogicznych właściwościach),
- Uzupełnienie ubytków powierzchni kamienia gotowymi kitami mineralnymi o odpowiednio dobranej barwie, np. Funcosil Restauriermortel prod. Remmers (lub inny materiał o analogicznych właściwościach),
- Wymiana i uzupełnienie fug pomiędzy kamiennymi elementami np. zaprawą Fugenmortel prod. Remmers o odpowiednio dobranej barwie (lub inny o podobnych właściwościach),
- Sklejenie pęknięć piaskowca żywicami epoksydowymi o wysokiej trwałości np. Aralditeprod. Ciba (lub inny o podobnych właściwościach),
- Hydrofobizacja powierzchni kamienia impregnatem, np. preparatem Funcosil SNL prod. Remmers (hydrofobizacja odnosi się również do nowych, wprowadzanych elementów kamiennych, jak np. uzupełniana korona muru przyziemia, uzupełniane płyty przy schodkach),

7. Konserwacja stolarki drzwiowej zewnętrznej

- demontaż skrzydeł,
- oczyszczenie z nawarstwień farby skrzydeł i futryn, przy zastosowaniu preparatu do usuwania starych powłok, np. Remmers AGE (lub inny o podobnych właściwościach),
- uzupełnienie ubytków – mniejsze ubytki – kit na bazie trocin, większe ubytki wstawki – fleki drewniane,

- pasowanie skrzydeł do futryn, poprawienie szczelności,
- naprawa i regulacja mechanizmów otwierających, z uzupełnieniem bądź wymianą osprzętu na zgodny z charakterem stolarki (dot. formy i estetyki szyldów, klamek). W drzwiach wyposażonych w zabytkową klamkę stalową należy ją bezwzględnie zachować, oczyścić, zabezpieczyć (patrz punkt konserwacja elementów metalowych),
- oczyszczenie i izolowanie lakierem klamek, szyldów i zawiasów,
- malowanie według ustalonej w projekcie kolorystyki,

IV Fotografie

Fot. 1 Widok frontowy budynku

Fot. 2 Widok tylnej elewacji z portykiem

Fot. 3 Zabytkowa posadzka w portyku

Fot. 4 Lizena przyścienna portyku: widoczna zachowana dekoracja malarska z ornamentem w formie meandru

Fot. 5 Kamienne schody tylnego portyku

Fot. 6 Elewacja boczna: oprawa kamienna okienka piwnicznego uwidoczniona spod odpadającego tynku

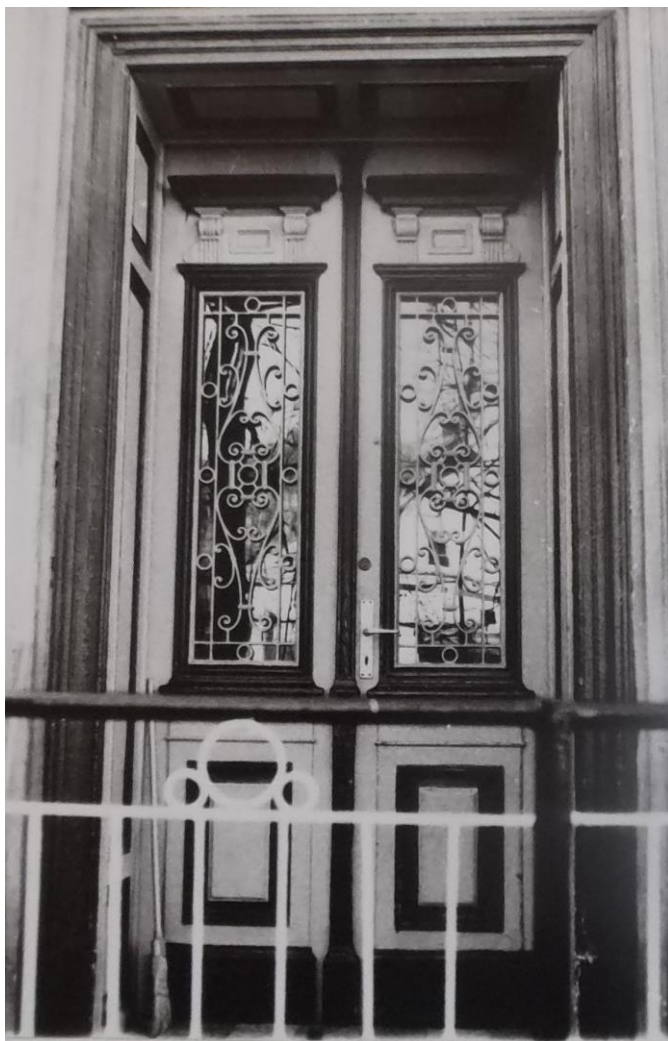
V Archiwalia

Fot. 1 Frontowy widok budynku, fot. z 1978r. (źródło: Ewidencja zabytkowego parku, Czaniec Fabryka Tektury, oprac. dr J. Lesiński, mgr D. Kraus, 23.02.1978r.)

Fot. 2 Widok obiektu od strony pd-zach, fot. z 1998r. (źródło: karta ewidencyjna zabytku „Zakład produkcji tektury w Czańcu, zespół”. Oprac. M. Godek 30.10.1998r.)

Fot. 3 Zabytkowa stolarka drzwiowa wejścia głównego, nie zachowana, fot. 1998r. (źródło: karta ewidencyjna zabytku „Zakład produkcji tektury w Czańcu, zespół”. Oprac. M. Godek 30.10.1998r.)

Fot. Widok elewacji bocznej, zachodniej, fot. z 1998r. (źródło: karta ewidencyjna zabytku „Zakład produkcji tektury w Czańcu, zespół”. Oprac. M. Godek 30.10.1998r.)

VI Literatura i dokumentacja

1. Ewidencja zabytkowego parku, Czaniec Fabryka Tektury, oprac. dr J. Lesiński, mgr D. Kraus, 23.02.1978r.)
2. Karta ewidencyjna zabytku „Zakład produkcji tektury w Czańcu, zespół”. Oprac. M. Godek 30.10.1998r.)

VII Oznaczenie projektowanej kolorystyki na elewacji

Kolorystykę wnętrza portyku należy utrzymać ściśle według zachowanych tam wzorów

